એ. જી. હાઈસ્કૂલ અને જી. એન્ડ ડી. પરીખ હાયર સેકન્ડરી સ્કૂલ

નવરંગપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૯.

પ્રથમ પરીક્ષા - ૨૦૧૪

તારીખ : ૨૦-૦૯-૨૦૧૪	ધોરણ : ૧૦	સમય : ૩:૦૦ કલાક
વાર : શનિવાર	વિષય : સંસ્કૃત	ગુણ : ૧૦૦

PART-A

अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः समुचितं उत्तरं चिनुत । (50)

1. त्रयः मत्स्यां कुत्र वसन्ति स्म ?
   (A) तडागे (B) कूपे
   (C) जलाशये (D) मान सरोवरे
2. 'शान्तं पापम् शान्तं पापम् ।' इति कः वदति ?
   (A) घटोत्कचः (B) धृतराष्ट्रः
   (C) शकुनिः (D) अर्जुनः
3. कन्या धात्रीमुखेन अतिथिं प्रथमं किं निवेदितवती ?
   (A) प्रतीक्षाकरणाय (B) आसनग्रहणाय
   (C) भोजनाय (D) स्नानाय
4. जलप्रवाहे गुरुः शिष्यं किं दर्शयति ?
   (A) पाषाणखण्डम् (B) काष्ठखण्डम्
   (C) काञ्चनम् (D) गमनमार्गम्
5. कः परस्य दुःखेन दुःखितः भवितुमर्हति ?
   (A) पशुः (B) वृक्षः
   (C) मनुष्यः (D) प्रस्तरः
6. श्रेष्ठिपुत्रः किमर्थं देशम् अभ्रमत् ?
   (A) धनार्जनार्थम् (B) विद्याग्रहणाय
   (C) दारग्रहणाय (D) धनग्रहणाय
7. कविः किं याचते ?
   (A) भद्रम् (B) दुरितम्
   (C) सुखम् (D) धनम्
8. कथम् आसीनेन सन्ध्योपासना करणीयाः ?
   (A) दक्षिणामुखेन (B) उत्तराभिमुखेन
   (C) पश्चिमाभिमुखेन (D) पूर्वाभिमुखेन
9. पुरुषः केन परीक्ष्यते ?
   (A) शीलेन (B) धनेन
   (C) पदेन (D) कनकेन
10. विक्रान्तकार्येषु .... भव ।
   (A) भीमः (B) भीष्मः
   (C) आञ्जनेयः (D) कृष्णः

11. 'वृत्तिः' इति शब्दस्य कः अर्थः ?
(A) जीवनचर्या
(B) वर्तनम्
(C) आजीविका
(D) निर्वृतिः

12. चतुर्थी एकवचनस्य रुपम् अस्ति।
(A) मतये
(B) मति
(C) मतिनाम्
(D) मत्यः

13. जनानाम् पदस्य विभक्तिः वचन च अस्ति।
(A) प्रथमा एकवचनम्
(B) षष्ठी बहुवचनम्
(C) तृतीया एकवचनम्
(D) षष्ठी एकवचनम्

14. पत्राणि – पदस्य विभक्तिः वचन कः अस्ति।
(A) तृतीया एकवचनम्
(B) प्रथमा एकवचनम्
(C) प्रथमा बहुवचनम्
(D) द्वितीया एकवचनम्

15. मधुना – पदस्य विभक्तिः वचनं कः अस्ति।
(A) द्वितीया एकवचनम्
(B) सप्तमी बहुवचनम्
(C) तृतीया एकवचनम्
(D) चतुर्थी एकवचनम्

16. अस्माभिः पदम् वर्तते।
(A) प्रथमायाः
(B) तृतीयायाः
(C) सप्तम्याः
(D) षष्टयाः

17. अवदत् – क्रियापदम् अस्ति।
(A) विध्यर्थस्य
(B) अन्य पुरुषस्य
(C) बहुवचनस्य
(D) वर्तमानकालस्य

18. पठामः – क्रियापदम् अस्ति।
(A) उत्तम पुरुषस्य
(B) मध्यम् पुरुषस्य
(C) भविष्यकालस्य
(D) अन्य पुरुषस्य

19. करिष्यतः – क्रियापदम् अस्ति।
(A) विध्यर्थस्य
(B) भूतकालस्य
(C) वर्तमानकालस्य
(D) भविष्यकालस्य

20. गच्छतु – क्रियापदम् अस्ति।
(A) अन्यपुरुष एकवचनस्य
(B) मध्यमपुरुष बहुवचनस्य
(C) भविष्यकाल
(D) उत्तमपुरुष बहुवचनस्य

21. विन्देयम् – क्रियापदम् अस्ति।
(A) वर्तमानकालस्य
(B) विध्यर्थस्य
(C) मध्य पुरुषस्य
(D) द्विवचनस्य

22. गुरुः .... सह उपविष्टः आसीत्।
(A) शिष्ये
(B) शिष्येण
(C) शिष्यस्य
(D) शिष्यम्

23. .... विध्नविहताः विरमन्ति मध्याः। रिक्तस्थाने उचितं पदं किम् ?
(A) प्रारब्धं
(B) प्रारभ्य
(C) प्रारब्धात्
(D) प्रारब्धे

24. जलप्रवाहे गुरुः शिष्यं किं दर्शयति ?
(A) पाषाण खण्डम् (B) काष्ठखण्डम्
(C) काञ्चनम् (D) गमनमार्गम्

- **अधोलिखितानां कृदन्तानां प्रकार लिखत ।**

25. दृष्टुम्
(A) हेत्वर्थ कृदंत (B) कर्मणि भूतकृदन्तं
(C) सबन्धकभूतकृदन्तं (D) विध्यर्थ कृदन्तं

26. परित्यज्य –
(A) संबंधंक भूतकृदंत (B) हेत्वर्थ कृदंत्
(C) कर्मणि भूतकृदंत (D) विध्यर्थ कृदतं

27. दूतोऽहमस्मि .... अस्य सन्धिविच्छेदः अस्ति ।
(A) दूत + अहम् + अस्मि (B) दुतः + अहम् + अस्मि
(C) दूत + अहम् + स्मि (D) दुतः + अहम् + अस्ति

28. नार्हन्ति .... अस्य सन्धिविच्छेदः अस्ति ।
(A) न + आर्हन्ति (B) न + अर्हन्ति
(C) ना + अर्हन्ति (D) ना + आर्हन्ति

29. महावृक्षः इत्वस्य समासप्रकारः कः ?
(A) बहुव्रीहि (B) कर्मधारय
(C) तत्पुरुष (D) अव्यवीभाव

30. चक्रायुधः – इत्यस्य समासप्रकारः कः ?
(A) तृतीया तत्पुरुष (B) बहुव्रीहि
(C) कर्मधारय (D) षष्ठी तत्पुरुष

31. पश्यति । अस्य हस्तनकाले परिवर्तितम् क्रियापदम् अस्ति ।
(A) अपश्यत् (B) पश्यति स्म
(C) पश्यतु (D) अदर्शत्

32. भवन्तु – अस्य वर्तमानकाले परिवर्तितम् रुपम् अस्ति ।
(A) भवानि (B) अभवन्
(C) भवन्ति (D) भवामि

33. अरचयन् ... 'स्म' प्रयोगः कुरुत ।
(A) रचयति स्म (B) रचयामि स्म
(C) रचयन्तिस्म (D) रचयसि स्म

34. अनागत विधाता .... सह निष्क्रान्तः
(A) परिजनम् (B) परिजनाय
(C) परिजनस्य (D) परिजनेन

35. चतुर्थी विभक्ति रुप कः
(A) द्वारग्रहम् (B) दारग्रहनेन
(C) द्वारगहणेषु (D) दारग्रहणाय

36. .... श्रेष्ठिपुत्रः वसति।

(A) एकः (B) एकम्
(C) एका (D) एक

37. रेखांङ्कित पदस्य स्थाने योग्यम् अव्ययपद चिनुत अस्मि दिने वर्षा न भवति।

(A) अधुना (B) अद्य
(C) इदानीम् (D) श्वः

38. गुणवतीकन्या शीर्षकेन संग्रहीतः पाठः कस्य ग्रन्थस्य वर्तते ?

(A) दशकुमारचरितम् (B) मुद्राराक्षसस्य
(C) श्रीमद् भगवद्गीतायाः (D) न कस्यापि

39. विश्वामि देव सवितर्दुरितानी .... । अयं मन्त्रः कस्य देवस्य अस्ति।

(A) ऋग्वेदस्य (B) अथर्ववेदस्य
(C) सामवेदस्य (D) यजुर्वेदस्य

40. आतप - शब्दस्य कः अर्थः ?

(A) તડકો (B) ગરમી
(C) ઠંડી (D) પ્રકાશ

41. 'समाहताः पदस्य कः अर्थः ?

(A) સાથે ગયેલા (B) ભેગા ગયેલા
(C) છૂટા પડેલા (D) પાસે ગયેલા

42. पुरुष वचनानुसारः प्रयोगः वर्तते –

(A) एतानि पात्रानि मम न सन्ति। (B) एतत् पात्रम् मम न अस्ति।
(C) एते पात्रे मम न सन्ति। (D) एतानि पात्राणि मम न स्तः

43. सविता –शब्दस्य समानार्थकः वर्तते।

(A) भानुः (B) शशीः
(C) शनि (D) सुंदर

44. साम्प्रतम् शब्दस्य विरुद्यार्थकः शब्दः अस्ति।

(A) अथ (B) पुरा
(C) अधुना (D) अद्य

45. देव – शब्दस्य षष्ठी बहुवचनस्य रुपम् अस्ति।

(A) देवे (B) देवेषु
(C) देवानाम् (D) देवेन

46. काये .... वचनानुसारं रिक्तस्थाने।

(A) कायर्याः कायेषु (B) कायौ कायाः
(C) काये कायात् (D) कायायोः कायासु

47. .... गच्छताम् गच्छन्तु। वचनानुसारं रिक्तस्थाने।

(A) गच्छाव (B) गच्छतु
(C) गच्छ (D) गच्छानि

48. कथयति .... कथयामि पुरुषानुसारं रिक्तस्थाने भवति।

(A) कथयतः (B) कथयतु
(C) कथयसि (D) कथय

49. भासेन का कृति लिखिता ।
(A) रामायाणम्
(B) अभिज्ञानशाकुन्तलम्
(C) दूत घटोत्कचम्
(D) उत्तररामचरितम्

50. राक्षसेभ्योपि भवन्तः क्रूरतरः । इदं वाक्यं क वदति ।
(A) कृष्णः
(B) धृतराष्ट्रः
(C) घटोत्कचः
(D) शकुनिः

• • •

PART - B

SECTION : A

अधोलिखितस्य गद्यांशस्य मातृभाषायां अनुवादं कुरुत । (04)

1 सामाजिको व्यवहारः भाररुपो भवति । यद्यपि सामाजिको व्यवहारः सर्वत्रैव अपेक्षितो भवति । परन्तु सः शक्तिमतिक्रम्य न भवेत् । ये जनाः स्वकीयां शक्तिमतिक्रम्य सामाजिकान् व्यवाहारान्, कुर्वन्ति ते अतिभारत्वात् निमज्जन्ति एव । निमज्जितः जनः सुखमयं संसारसमुद्रं प्राप्तु न शक्नोति ।

अथवा

ततः स प्रभूतं विचार्य वस्त्रान्ते पिनद्धशालिः दारग्रहणाय विविधान् देशान् अभ्रमत् । एकदा स कावेरीतीर पत्तने समागतः । अत्र सः कूपे विरलभूषणां कुमारीमेकाम् अपश्यत् । तस्याः रुपसम्पदाभिभूतः सोडचिन्तयत् – आकृष्टं मे हृदयम् अस्याम् । तदेतां परीक्ष्य विवाह प्रस्तावं कृत्वा, सत्याम् सम्मतौ उद्वहामि । स तां निकषा संगत्य सविनयम् आह – अस्ति ते कौशलां शालिप्रस्थेन अनेन सम्पन्नाहारं मा भोजयितुम ?

अद्योलिखितयोः वाक्ययोः मातृभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (02)

वयं सर्वे मानवाः अपि काष्ठखण्डा इव । अस्माकं जीवनमेव नदी परिवार प्रवाहरुपः

अथवा

सम्पन्ने आहारे सा कन्या धात्रीमुखेन अतिथिये प्रथमं स्नातुं निवेदितवती ।

कस्यचित् एकस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत । (02)

3. શક્તિકુમારની પરીક્ષા યોજના

[OR]

પ્રાચીન શિક્ષણ પ્રણાલી

कस्यचित् एकस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत । (02)

4 સાક્ષીભૂત માનવની ફરજો.

अधोलिखितानां प्रश्नानां एकवाक्येन संस्कृतभाषायां उत्तरं लिखत । (04)

5 कः क्षोभरहितः सन्तु ?

6 बालः किं समाचरेत् ?

7 कन्या तण्डलान् केन प्रक्षालितवती ?

8 क: मत्स्य: धीवरै: व्यापादित: ?

SECTION : B

9 **अधोलिखितेषु कस्यचित् एकस्य पद्यस्य मातृभाषायाम् अनुवादं कुरुत ।** (04)

न जानामि दानं न च ध्यानयोगं
न जानामि तन्त्रं न च स्तोत्रमन्त्रम् ।
न जानामि पूजां न च न्यासयोगं
गतिस्त्वं गतिस्त्वं त्वमेका भवानि ॥

[OR]

यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते
निधर्षण–च्छादेन – ताप ताडनैः ।
तथा चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते ।
श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा ॥

10 **अधोलिखितयोः पद्याशयोः मातृभाषायाम् अनुवादं कुरुत ।** (02)

1 तैलं मर्दय काये त्वं ततः स्नानं समाचार.

2 अव्यवस्यितचित्तस्य प्रसादोऽपि भयङ्करः ।

11 **कस्यापि एकस्य विचारस्य विस्तारं कुरुत ।** (03)

सेवितव्या महावृक्षः कलच्छाया – समन्वितः ।
यदि दैवात्कलं नास्ति च्छाया केन निवार्यते ॥

अथवा

सद्भिस्तु लीलया प्रोक्तं शिलालिखितमक्षरम् ।
असद्भिः शपथेनापि जले लिखितमक्षरम् ।

12 **वाक्यार्थस्य विस्तार कुरुत ।** (03)

तथा चर्तुभिः पुरुषः परीक्ष्यते
श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा

13. यद्भविष्यो विनश्यति । આ વાર્તામાંથી ક્યો બોધ મળે છે ? (06)

14. અભિમન્યુનું મૃત્યુ થતાં અર્જુને કરેલા વિલાપ વિશે લખો.

15. સાચું સુખ મેળવવા માટે કોણ યોગ્ય નથી !

16 કાર્યનો પ્રારંભ ન કરનારને કેવા માણસ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યો છે ? (02)

17. ભક્ત પોતાનાં ક્યા ક્યા સ્વજનને છોડીને માતાને પોતાની એકમાત્ર ગતિ માને છે ? (02)

प्रदतान् शब्दान् प्रयुज्य संस्कृतानुवादं कुरुत ।

18. ધનથી શાક, ઘી અને તેલ લાવું છું. (धन शाक धृत तैल च आ + नी) (02)

19 તેનાથી ધન મળે છે. (तत् धन मिल्)

SECTION : C

20 नाट्यांशस्य आङ्गलभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (नाट्यशांत् एव) (04)

धृतराष्ट्रः	एहि एहि पुत्र ।
घटोत्कचः	अहो कल्याणः खलु अत्रभवान् । कल्याणानां प्रसूतिः पितामहमाह भगवान् चक्रायुधः ।
धृतराष्ट्रः	(आसनात् उत्थाय) किमाज्ञापयति भगवान चक्रायुधः
घटोत्कचः	न न न । आसनस्थेन एव भवता श्रोतव्यो जनार्दनस्य संदेशः
धृतराष्ट्रः	यज्ञापयति भगवान् (चक्रायुधः (उपविशति)

अथवा

पुनीतः	भ्रातः । मार्गे कदाचित् दुर्घटनाः अपि घटन्ति । तत्र प्रायः प्रस्तरादयो जडपदार्थाः । गवादयः पशवः मनुष्योश्चेति त्रयः साक्षिणः भवन्ति । किं त्व जानासि यत् घटिताया: दुर्घटनायाः सन्दर्भे एते त्रयोडपि भिन्न भिन्नं कर्म समाचरन्ति ।
सुनितः	न जानामि । प्रथमं कथयतु यत् प्रस्तारदय किं कुर्वन्ति ।
पुनीतः	प्रस्तरादयस्तु अचेतनाः सन्ति, ते स्वयं क्रियां कर्तुं समर्थाः न भवन्ता अतः ते तथैव तिष्ठन्ति ।

21 कस्यचित् एकस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत । (02)

શ્રીકૃષ્ણનો સંદેશ

અથવા

ગુણવતી કન્યાનું આયોજન.

22 श्लोकपूर्तिं कुरुत । (02)

सं गच्छध्वं .... उपासते ॥

23 श्लोकपूर्तिं कुरुत । (02)

अनाथो दरिद्रो............................त्वमेका भवानि ॥

रेखाङ्कितपदानां स्थाने प्रश्नवाचकं पदं लिखित्वा प्रश्न वाक्य रचयत् । (02)

24. <u>जाया</u> मधुमतीं वाचं वदतु । (का)

25. <u>काले</u> वर्षतु पर्जन्यः । (कदा)

• • •